

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

REF.:
201105936 ES
KES/IHO/bj

VÅR REF.:
2012/00164-011 RTO/jaa
653.1

DATO:
13.03.2012

HØRING – JURYUTVALGETS FORSLAG I NOU 2011: 13 NÅR SANT SKAL SKRIVES

Det vises til Justisdepartementets høringsbrev 30. august 2011, der det bes om høringsinstansenes syn på de forslag som er fremsatt i Juryutvalgets innstilling, NOU 2011: 13 *Når sant skal skrives*. Riksadvokaten har mottatt kopi av høringsuttalelsene til departementet fra åtte av de ti statsadvokatregionene. I tillegg har Økokrim gitt uttalelse til Politidirektoratet.

Riksadvokaten slutter seg – i likhet med samtlige statsadvokatembeter som har avgitt høringsuttalelse – til mindretallets forslag om at alle bevisanker skal behandles med meddomsrett i lagmannsretten.

Både “lagrettefraksjonen” og “meddomsrettsfraksjonen” bygger sine forslag på at det skal gis en begrunnelse for domsresultatet. Med en slikt forutsetning har man etter riksadvokatens syn i realiteten allerede tatt valget om å forlate juryordningen: Denne kjennetegnes først og fremst av at en gruppe legdommere tar selvstendig stilling til skyldspørsmålet, og ikke avkreves noen begrunnelse for sitt standpunkt. Den løsning den såkalte lagrettefraksjonen foreslår, fremstår i realiteten som en meddomsrett med sterkt legmannsinnslag og svakt grunnlag for kommunikasjon mellom fagdommere og legdommere – og i det hele tatt lite hensiktsmessige saksbehandlingsregler. Etter to-instansreformen går jurysakene nå som ankesaker. Dette innebærer en nokså spesiell avart av den opprinnelige ordning. Skulle det også gis begrunnelse for lagrettens kjennelse, kan det hevdes at resultatet ville bli en avart av en avart – der det er lite igjen av grunnideene knyttet til jurybehandling.

De forslag som er fremmet spiller således ikke opp til noen egentlig jurydebatt. Sentrale argumenter som kunne vært anført for juryordningen, avhenger i stor grad av at det ikke gis noen begrunnelse for vurderingen av skyldspørsmålet. Dette gjelder formentlig både frykten for fagdommerdominans og en eventuell tro på juryen som nødvendig korrektiv til generelle regler gjennom den alminnelige rettsoppfatnings møte med enkelttilfellet.

Den viktigste svakheten ved “lagrettefraksjonens” forslag er utformingen av reglene om hvordan begrunnelsen for skyldspørsmålet skal utarbeides. Dette skal skje etter at skyldspørsmålet er avgjort, og med fagdommernes mellomkomst. En slik ordning står i et

spenningsforhold til én viktig årsak til den utbredte, intuitive interessen for begrunnelser – nemlig et *forutsatt sammenfall mellom overveielse og begrunnelse*. Ærlig redegjørelse for de refleksjoner som ligger til grunn for et standpunkt, er noe ganske annet enn etterfølgende legitimering av et gitt standpunkt. En viktig effekt av et begrunnelseskrav er at vissheten om at det skal gis en begrunnelse virker inn på selve overveiellesprosessen. Denne effekten kan bare oppnås – i alle fall fullt ut – dersom beslutningen som skal begrunnes, treffes av de samme dommerne som utarbeider begrunnelsen. Dette vil formentlig også kunne ha betydning for hvor lett en avgjørelse vil bli akseptert av de berørte.

På grunnlag av den kartlegging utvalget har besørget av relevant forskning (vedlegg 1), synes det vanskelig å finne empirisk støtte for holdbarheten av argumenter som har vært anført for å bevare dagens juryordning. Tvert i mot synes de påviselige tendenser å tale mot juryordningen: Det gjelder bl.a. at juryen – naturlig nok – gjennomgående vil ha vanskeligere for å få grep om og forstå de relevante juridiske vurderingstemaer enn legdommere som sitter sammen med fagdommere i meddomsrett. Dessuten tyder den foreliggende empiri på at det er større risiko for at en legdommer føler seg dominert av andre jurymedlemmer enn av en fagdommer.

Langt de fleste straffesaker behandles etter dagens ordning med meddomsrett. I saker der lagrettens kjennelse blir satt til side, behandles endog saken med meddomsrett når den kommer opp på ny. Dersom ordningen med meddomsrett ikke skulle være å anse som fullt ut tilfredsstillende, ville det således være et problem som burde påkalle den største bekymring. Dette er imidlertid ikke tilfellet; ordningen med meddomsrett har – i motsetning til lagretteordningen – i liten grad vært kritisert, og det er også riksadvokatens erfaring at den fungerer godt både i tingretten og i lagmannsretten. Det er således vanskelig å se at det skulle være grunn til å ha en særlig ordning for visse alvorlige straffesaker. På denne bakgrunn er det ikke grunn til å gå nærmere inn på hvilke alvorlige saker som eventuelt skulle underkastes en særskilt behandlingsform. En nøyer seg med å vise til at dagens grensedragning ved de såkalte seksårssaker på ingen måte er opplagt.

En meddomsrettsordning i alle fullstendige ankesaker vil forenkle rettsmiddelsystemet bl.a. ved at de kompliserende ordningene med rettsbelæring, utarbeidelse av spørsmålsskriv og tilsidesettelsesadgang faller bort. Det vil formentlig gi en ikke ubetydelig prosessøkonomisk gevinst.

Tiden synes definitivt å være moden for å konstatere at juryordningen – som var meget viktig for sin tid – nå har utspilt sin rolle. En ordning i tråd med “lagrettefraksjonens” forslag vil etter alle solemerker bare bli et mellomspill. Ordningen vil innebære en tidkrevende og komplisert prosess, med anker og forventede opphevelser som resultat. En rettergangsordning tilpasset vår tid vil i så fall fortsatt bli etterspurt, og det vil allerede om kort tid igjen bli spørsmål om utredning(er) av nye ordninger. Det er i alles interesse at man nå tar skrittet fullt ut og innfører meddomsrett i samtlige saker.

Riksadvokaten har ingen sterke synspunkter på hva som bør være lagmannsrettens sammensetning ved behandling av bevisanker, men kan slutte seg til meddomsrettsfraksjonens forslag om at det skal delta to fagdommere og fem legdommere. Hensynet til å beholde tilnærmet samme forholdstall mellom fagdommere og legdommere som i tingretten – og samtidig unngå stemmelikhet – underbygger forslaget, og en kan ikke se at det er vektige argumenter for en enda sterkere forholdsmessig legdommerdeltakelse. Det foreligger ikke undersøkelser som tilsier at fagdommerne dominerer legdommerne på en utilbørlig måte, og det er heller ingen støtte for at sterkere legdommerrepresentasjon ville være egnet til å motvirke en eventuell slik tendens. Etter riksadvokatens syn er uansett det

viktigste at dommersammensetningen er den samme i alle saker med fullstendig ankebehandling, slik at man får et enklest mulig rettsmiddelsystem.

Heller ikke spørsmålet om dommersammensetningen ved lagmannsrettens behandling av straffutmålings saker har en sterke synspunkter på. Også på dette punkt kan en således støtte meddomsrettsfraksjonens forslag om at lagmannsretten skal settes med to fagdommere og tre legdommere.

Riksadvokaten støtter forslaget til nytt femte ledd i straffeprosessloven § 331.

Tor-Aksel Busch

Runar Torgersen
førstestatsadvokat

ØKOKRIM

Politidirektoratet

Postboks 8051 Dep,
00300SLO

Deres referanse:
Gho012

Vår referanse:

Dato:
27. februar 2012

HØRING – NOU 2011:13 – JURYUTVALGET – NÅR SANT SKAL SKRIVES

Vi viser til e-post fra Politidirektoratet av 14. desember 2011 hvor det bes om høringsuttalelse til Justisdepartementets høringsbrev om NOU 2011:13 – Når sant skal skrives. Frist for uttalelse er satt til 17. februar 2012. For ØKOKRIM er fristen etter anmodning herfra, forlenget til 27. februar 2012.

Juryutvalgets hovedspørsmål har vært om dagens juryordning bør videreføres og i tilfelle i hvilken form. I tillegg har utvalget vurdert spørsmålet om bruk av lyd- og bildeopptak under ankeforhandling i straffesaker.

ØKOKRIMs høringsuttalelse knytter seg først og fremst til spørsmålet om juryordningen bør videreføres, sett i lys av den erfaring ØKOKRIM har med jursaker, som i all hovedsak er knyttet til behandlingen av korrupsjonssaker.

Generelt om utvalgets to hovedalternativer

I utredningen fremgår det at utvalgets medlemmer har delt seg i to fraksjoner, en lagrettefraksjon og en meddomsrettsfraksjon. Uten å gå inn i enkelthetene i de to fraksjonenes forslag, vil ØKOKRIM bemerke at de synspunktene meddomsrettsfraksjonen gir uttrykk for i punkt 10.3 representerer den prosessordningen som etter vårt skjønn best vil ivareta hensynet til at avgjørelser i alvorlige straffesaker blir truffet på et korrekt grunnlag, både med hensyn til faktum og jus.

Postadresse
Postboks 8193 Dep
0034 OSLO

Besøksadresse
C.J. Hambros plass 2 C
N-0164 OSLO

Telefon/Telefaks
(+47) 23 29 10 00
(+47) 23 29 10 01

Org.nr.: 874 761 532
post.okokrim@politiet.no N-
www.okokrim.no

Vi vil særskilt gi vår tilslutning til de innvendingene denne fraksjonen har til juryordningen som en ordning som i betydelig grad kan gi rom for prosessuelle innsigelser (punkt 10.3.1.7). Vår erfaring er at straffesaker i stadig større utstrekning forsinkes av prosessuelle spørsmål som krever en rettslig avklaring. For vår del innebærer dette at saksbehandlingstiden i saker som allerede tar betydelig tid å etterforske og iretteføre, stadig oftere blir ytterligere forsinket. Dette er særskilt belastende for tiltalte. Omberamning av store straffesaker oppleves imidlertid også som problematisk for påtalemyndigheten og domstolene. Ved valget av prosessform mener vi derfor at det er helt sentralt å legge vekt på at man får en ordning som så enkel, oversiktlig og forutsigbar som mulig.

Lagrettefraksjonens forslag, slik dette er beskrevet i punkt 10.2 i utredningen, fremstår etter vårt syn som relativt komplekst. Fraksjonen har beskrevet et system med mange nyvinninger, både når det gjelder rettsbelæring, spørsmålsstilling, rådslagning, votering og begrunnelse. Selv om det er en forbedring av avgjørelsene foreslås begrunnet, må det antas at det vil ta betydelig tid før denne ordningen får tilstrekkelig fotfeste i vår rettstradisjon. Videre er det neppe usannsynlig at en rekke prosessuelle avklaringer vil være nødvendige før de rettslige rammene for ordningen er endelig fastsatt.

Etter ØKOKRIMs skjønn bør straffeprosessloven generelt sett utformes på en måte som i minst mulig grad gir rom for prosessuell uklarhet.

Bruk av jury i korrupsjonssaker

Utvalget er i sitt mandat spesielt bedt om å vurdere om anker om grov korrupsjon, jf strl § 276b, også bør behandles med lagrette.

Lagrettefraksjonen har drøftet dette spørsmålet i punkt 10.2.18.4.6 i utredningen. Bakgrunnen for at dette behandles særskilt antas å være de innvendinger som tidligere har kommet til bruk av jury ved ankebehandling av denne typen saker.

Lagrettefraksjonen har, bl.a. etter en gjennomgang av rettspraksis, konkludert med at det ikke er grunnlag for den skepsis til bruken av jury i denne typen saker som det tidligere har vært gitt uttrykk for. Ved denne vurderingen har fraksjonen bl.a. vist til Vannverkssaken, der man kom frem til løsninger som var både praktikable og pedagogiske.

Til tross for de resultater lagrettefraksjonen her viser til, vil ØKOKRIM med styrke fastholde det standpunkt vi inntok i vår høringsuttalelse 18.

Postadresse
Postboks 8193 Dep
0034 OSLO

Besøksadresse
C.J. Hambros plass 2 B
N-0164 OSLO

Telefon/Telefaks
(+47) 23 29 10 00
(+47) 23 29 10 01

Org.nr.: 874 761 532
post.okokrim@politiet.no N-
www.okokrim.no

desember 2006 (som det er vist til på side 157 i utredningen) der det fremgår at korrupsjonssaker bør unntas fra jurybehandling.

I de korrupsjonssaker som har vært eller er under behandling hos ØKOKRIM er bildet at samtlige saker er uoversiktlige og kompliserte. Typisk vil selve korrupsjonsforholdet være skjult og/eller tilsjøret gjennom bruk av selskapsstrukturer, kompliserte avtalemessige transaksjoner og pengetransaksjoner, ofte gjennom flere ledd. De fleste saker vil også involvere utenlandske selskaper og banker. En jury må således holde rede på en rekke faktiske opplysninger. Ofte er det ikke et enkelt avgjørende bevis, men en rekke faktorer som til sammen gir det samlede bevisbildet.

Det er vår påstand at når saker om grov korrupsjon faktisk har latt seg gjennomføre på en relativt praktikabel måte ved lagrettebehandling, er dette fordi både påtalemyndighet og domstolene i betydelig grad har nedlagt et merarbeid i forberedelsen av sakene og strukket seg langt for å tilpasse prosessen. I Vannverksaken ble det eksempelvis til sammen formulert 167 spørsmål til lagretten, senere redusert til ca 120. Både påtalemyndigheten og domstolen hadde en enorm utfordring i å omforme en komplisert tiltale til klareste mulige ja- og nei-spørsmål. Dette innebar en stor pedagogisk utfordring og ekstra ressursbruk. I en allerede presset ressursituasjon kan man ikke utelukke at slike elementer vil kunne spille inn ved vurderingen av hvor bredt man skal anlegge etterforskningen av korrupsjonssaker, noe som igjen vil kunne være problematisk i forhold til våre internasjonale forpliktelser på dette området. Juryens ubegrunnede svar er dessuten i liten grad egnet til å vise hvorvidt man faktisk lyktes i å fremstille saken på en tilstrekkelig pedagogisk måte.

Til dette kommer at ØKOKRIM generelt sett mener det ikke er gunstig med en prosessform som nødvendiggjør særskilte tilpasninger fra sak til sak. Vi tenker da spesielt på den oppdelingen av prosessen som ble nødvendig i Vannverksaken. Når prosessen ble delt, slik at det ble prosedert over skyldspørsmålet i fem bolker, hvoretter juryen fikk seg forelagt spørsmålene for den aktuelle bolken, gikk juryen samtidig glipp av muligheten til en helhetlig vurdering av de straffbare forholdene. Oppdelingen var imidlertid helt nødvendig for at juryen ikke skulle miste oversikten over saken. Den forutsigbarhet som ligger i en mest mulig ensartet prosessordning, er etter vår mening en verdi man bør strekke seg langt for å opprettholde.

En annen betydelig innvending er at det i ØKOKRIMs korrupsjonssaker ikke sjelden også vil være tatt ut tiltale for andre straffbare forhold, typisk utroskap, underslag og regnskapsovertredelser. Gjennomgående dreier

Postadresse
Postboks 8193 Dep
0034 OSLO

Besøksadresse
C.J. Hambros plass 2 B
N-0164 OSLO

Telefon/Telefaks
(+47) 23 29 10 00
(+47) 23 29 10 01

Org.nr.: 874 761 532
post.okokrim@politiet.no N-
www.okokrim.no

det seg om komplekse transaksjoner, som fordrer det også må redegjøres for den sivilrettslige bakgrunnsretten.

En god del av korrupsjonssakene gjelder norske selskaper som bestikker norske eller utenlandske aktører for å oppnå en fordel for eksempel for å vinne et anbud. I disse sakene vil det normalt bli lagt ned påstand om foretaksstraff. Slik ordningen er nå må spørsmålet om vilkårene for foretakstraff da også måtte behandles av jury.

Det er ØKOKRIMs erfaring av det ofte er nødvendig med bruk av fagkyndige meddommere i korrupsjonssaker av de grunner som er redegjort for ovenfor. Det er unektelig et paradoks at det i disse sakene ansees nødvendig med fagkyndige meddommere i tingretten, mens saken i lagmannsretten går for en jury uten en slik kompetanse.

Bruk av lyd- og bildeopptak under ankeforhandlingen

Utvalget har også uttalt seg om bruk av lyd- og bildeopptak under ankebehandlingen. Det endelige forslaget utvalget har falt ned på, fremstår som fornuftig. Vi vil imidlertid i tillegg bemerke at vi også støtter utvalgets synspunkter på bruk av lyd- og bildeopptak under siling av ankesaker, punkt 11.7.7 i utredningen. I den grad bruk av slike hjelpemidler kan bidra til at lagmannsretten får bedre oversikt over sakens bevis, slik at saker ikke uriktig henvises til ankebehandling alene fordi bevisbildet fremstår som lite tilgjengelig for dommerne, mener vi dette vil kunne være verdifullt.

Med hilsen

Thomas Skjelbred

assisterende ØKOKRIM-sjef

Mona Ransedokken

politiadvokat

Postadresse
Postboks 8193 Dep
0034 OSLO

Besøksadresse
C.J. Hambros plass 2 B
N-0164 OSLO

Telefon/Telefaks
(+47) 23 29 10 00
(+47) 23 29 10 01

Org.nr.: 874 761 532
post.okokrim@politiet.no N-
www.okokrim.no